Ч. 91 (12.747). Львів, вівторок 28. квітня 1931. Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem. Рік LII.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10. II. пов.
Конто почт. щадн. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло“, Львів.
Головний Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем.
Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА В КРАЮ:
Місячно 5·00 зол.
Чвертьрічно 15·00 „
Піврічно 30·00 „
Річно 60·00 „
ЗА ГРАНИЦЕЮ: В Америці і 1 долар. Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр. Італії 7·50 зол., Німеччині 7·50 зол., Швайцарії 6 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зол., Австрії 7·50 зол.— Зміна адреси 1 зол.

Телеф. Редакції: 29-41.
„ Друкарні: 29-26.
В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ.
ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 25 сот.

Українсько-польська справа в Льондоні.

(Від нашого кореспондента.)

Льондон, у квітні 1931.

1) СТАТТІ НА ПОЛЬСЬКО-УКРАЇНСЬКІ ТЕМИ У „СЛЯВОНІК РЕВЮ“.

Саме в пору, коли в Льондоні мав радити вибраний в Женеві Комітет Трьох над полагодою пацифікаційних жалоб, вийшла нова книга (250 сторінок великої вісімки) головного на весь англьосаксонський світ (британський і американський) наукового періодику для славянських справ, присвячена в значнії части українським питанням взагалі, а українсько-польському питанню зокрема. Березнева книга „The Slavonic and East European Review“ присвячує цим справам передовсім одну частину своєї вступної, редакційної розвідки про „Кризу демократії і славянський світ“, — далі приносить у літературно-науковому відділі солідну джерельну розвідку проф. Дмитра Дорошенка про „Шекспіра по українськи“, а в історично-соціольогічному відділі дає розвідку Василя Панейка п. з. „Галичина і польсько-українське питання“ і поруч неї статтю проф. Станислава Сроковського п. з. „Українське питання в Польщі і польський погляд“.

„Слявонік Ревю“ (Славянський Вістник) — видання Королівської Колегії Льондонського Університету. Редагують її відомі в цілому світі слявісти Бернард Перс і Р. Сетон-Ватсон; крім них входять у редакційний склад американські слявісти Гарпер, Кернер і Нойс, професори ріжних американських університетів. Оба льондонські редактори (Перс і С. Ватсон) грали й поважну політичну ролю в часі війни — перший в російських питаннях, другий в балканських і австро-угорських, тай нема сумніву, що в усіх важніших славянських питаннях британські міродатні кола завжди прислухуються до їх голосу, а то й вимагають їх погляду й поради. Позатим у кожному випуску „Слав. Вістника“ подибується визначні в славянському світі імена: для прикладу слід згадати імя през. Масарика і мін. Бенеша, Мілюкова, Булгакова й Маклакова, Ніверле, Полівку, Мейє, Мазона, Бальцера, Здзєховського і чимало інших.

Беручи під увагу першорядну в британському і міжнародньому славістичному світі повагу журналу тай виїмкову вагу хвилі, в якій появилося його березневе число, займемося трохи докладніше матеріялом, який воно приносить для близьких нам справ і переповімо висновки цікавих нам розвідок — і то без огляду на те, чи ми особисто тай редакція „Діла“ погоджуємося вповні, чи ні з даними міркуваннями.

Передовсім кілька виривків з передової, редакційної розвідки.

2) РЕДАКЦІЙНА СТАТТЯ У „СЛЯВОНІК РЕВЮ“.

„Польща віднискала своє давне незалежне становище, свій історичний доступ до моря і maximum своєї етнографічної експанзії, але вона одночасно обтяжила себе величезними (enormous) непольськими людностями тай наслідком того вона знов стала перед тим самим даним питанням, перед яким вона стояла в XVI. і XVII. століттях — та з тією ріжницею, що тепер воно ще складніше наслідком високої напружености пристрастей в наших днях..“

„Договори про охорону меншостей залишилися переважно мертвою буквою; Женевська процедура для їх охорони виявилася недостаточною, а таємність її відбирає їй головну пайку можливости успіхів...“

„Єдиною національністю, якій не пощастилося довершити свою незалежність у висліді війни, була українська національність, але й вона може зарахувати собі деякі поступи в Києві, Харкові і в Ужгороді...“

В Києві, Харкові й Ужгороді! А у Львові? Учені видавці „Слявонік Ревю“ певне поставили собі й це питання, бо розкрили сторінки свого журналу не тільки питанню галицькому, а й цілому польсько-українському питанню. Редакційна нотка перед розвідкою В. Панейка каже:

„З огляду на свіжі події, редактори почували потребу зайнятися делікатним питанням польсько-українських взаємин і попрохали причинків у репрезентативних письменників обоїх сторін. Оця стаття пера відомого (well-known) українського журналіста і політика, тай наступна стаття пера польського професора, наділеного адміністраційним досвідом в австрійській Галичині, — це відповіди на наше запрохання“.

3) РОЗВІДКА В. ПАНЕЙКА ПРО ПОЛЬСЬКО-УКРАЇНСЬКІ СПРАВИ*).

Довга (20 сторінок) розвідка Панейка розглядає галицьке питання з погляду як цілости польсько-української майбутности, так і з погляду на цілість української справи. Означивши якість і вартість Галичини зі становища політичної географії (сам осередок европейського континенту і місце схрещення східних і західних культурних елементів), розвідка широкими почерками переповідає за пок. проф. Томашівським минуле Галичини від найстарших часів, через Володимира Великого, Данила і Романовичів, Татарщину, Литовсько-руську державу, польську й австрійську займанщину, світову війну, мирову конференцію, банкроцтва статутово-автономічних спроб, аж до останніх часів. У цій частині розвідки унагляднює ролю й політичний зміст Галицько-Волинської Держави, якої переважна частина опинилася оце по цім боці лінії Риги. В останній главі („Теперішність і вигляди на будучність“) розвідка подає за Ю. Павликовським основні дати національної статистики країни та — для характеристики польської дипломатичної методи і польської адміністрації — наводить відомі розкриття проф. Станислава Ґрабського про відому історію з армією Галера і самохвальну заяву цього кількакратного польського міністра про знівечення під новим режімом українських національних надбань з часів Австрії. Саботажами і пацифікацією розвідка не займається — вона на них тільки натякає..

„Така основа — читаємо там — сумних подій (lamentable events) з останньої осени в Східній Галичині. Далекі від охоти уживати пересадних або кріпких (violent) висловів, ми можемо тільки висловити здогад, що події ті — не кінець, а початок еволюції, яка веде до одичавіння, чи то обалканщення цієї нової Альзасії-Льотарингії. Воно тим грізніше, що супроти непевного положення в Східній Европі, ніхто тямучий не може вірити в тривкість істнуючих кордонів. Був у 1919—1920 роках момент, коли відновлена польська держава могла було розпочати конструктивну політику в Східній Галичині і сотворити там щось у роді польсько-української Швайцарії на тривкіших підставах. Одначе поляки виявилися нездібними зробити цей grand geste і ним прихилити собі довіря країни, якої здобуття було тільки „плодом надсподіваного щасливого припадку..“ (Мова про знану історію з Галерівською армією.)

Подавши характеристику, на основі польських джерел, положення українців під Польщею, д-р Панейко пише:

„Треба ще додати одну подробицю, особливо небезпечну з політичного і соціяльного становища. Наслідком того, що держава майже вповні виключає українців від публичних урядів, Галичину за 10 останніх років наводнили сотні й тисячі, вихованих у місцевих і чужих університетах, українських інтеліґентів, котрі нужденно коротають свій вік по селах і містечках і зі зрозумілою завистю дивляться на спроваджених польських кольоністів і урядовців. Певна річ, цим елементам завдячує український кооперативний рух велику частину свого надзвичайного розвитку; а все таки їх істнування небезпечне з соціяльного погляду явище“.

„Небезпека значно більша, ніж звичайно уявляють собі у Варшаві і деінде. А тимчасом є обовязком людяних і думаючих елементів по обоїх сторонах шукати можливу підставу дружніх взаємин між українцями й поляками. Коли холоднокровно подивимося на це питання, то бачимо тільки дві переконуючі розвязки — можемо з деяким застереженням назвати одну мінімальною, другу максимальною.

„Під першою розуміємо поворот до статуту, виробленого для Східної Галичини комісією мирової конференції в 1919 р., якого головні точки ми вище навели. Воно моглоб сотворити зносний модус вівенді в інтересах обох народів, тай моглоб усунути від нових польських кольоністів загрозу — інакше неминучу скорше чи пізніше — такої жорстокої виміни людностей, яку Льозанський мир перевів між греками і турками.

„Одначе єдиною справжньою розвязкою могло би бути щойно створення буферної держави — найкраще під монархічним ладом, — яка обіймалаб усі українські землі, прилучені до Польщі, тобто Галичину, Волинь, Підляша, Полісся і частину Холмщини. Це булоб воскресінням середневікової Галицько-Волинської Держави, з фронтом на схід, як єдиний дійсний (practicable) Піємонт для будучої Української Соборности. Соборність така — ми певні в цьому — тільки питання будуччини, і може — наче плід непередбачених подій — через ніч виринути на сцену політичної дійсности. Життєвий інтерес Польщі вимагає, щоб українська соборність здійснилася з нею, а не проти неї. Та так, чи інакше Соборна Україна не зречеться Галичини й Волині“.

„Та на жаль, річ більш ніж сумнівна, чи Польща вже зріла зрозуміти цю неминучість; навпаки, ніщо ще не показує, щоби польські державні мужі вже були такі передбачливі і володіли такою самоконтролею, щоби могли зректися своїх снів про могучість (sny o potędze). Вони далі надіються силою зломити українську відпорність і звести галицьке питання до рівня „внутрішньої справи“, або — що найбільше — „розвязувати“ його вповні недостаточною воєвідською автономією з 1922 року.

„Єдиним видатком польської держави для українців залишається досі удержування дрібного гуртка еміґрантів, наступників покійного Петлюри, залежних від секретних фондів відповідних міністерств. Завданням цих людей є

*) Не погоджуючись з деякими тезами розвідки п. В. Панейка, ми всеж передаємо точно і вірно найсутніші уступи з неї не тільки в інформаційних цілях, але й тому, щоби наші читачі мали змогу познайомитись з надзвичайно рухливою, що так скажемо, живучістю політичної думки серед деяких українських кол, які, пошукуючи інтензивно і деколи навіть нерозно за якнайкращою розвязкою українського питання в Польщі, висувають і стараються зактуалізувати перед широким світом і концепцію галицько-волинської державности. — Редакція.

голосити в Парижі, Льондоні і Женеві славу заслуг польського режіму і проповідувати ідею „Польщі, великої потуги", бупім-то здатної одночасно розвязати і українське, і російське питання (щось около 120 міліонів людности), і держати за горло Німеччину (щось около 65 міліонів). Таке завдання мав би виконати польський нарід, який на своїй етнографічній території не переходить 15—16 міліонів. Правда, офіціяльна польська статистика прибільшує число польської людности, але навіть коли би прийняти за правду її числа, то й цієї маси булоб за мало для створення достаточної підстави для такої першорядної потуги, на яку претендує Польща у своїх теперішніх границях. Післявоєнній Польщі грозить небезпека, що вона повторюватиме фатальні помилки своєї історичної минулости — в наших днях, коли психольогія народів основно перетворена".

Кінчиться розвідка д-ра Панейка ось-яким — аж занадто оптимістичним — висновком: „Під одночасним напором із Сходу і Заходу загинула колишня Польща. Чи історія знов повториться? Або чи Польща вибере єдиний для неї безпечний шлях — співучасти над створенням Галицько-Волинської буферної держави, яка може послужити ключем до розвязки цілої великої проблеми Східної Европи? Дехто буде схильний бачити в цій другій можливости тільки чисту утопію. Одначе утопії, буває, мають значно реальніші підстави, ніж т. зв. реальна політика".

4) СТАТТЯ С. СРОКОВСЬКОГО.

Безпосередньо після української статті іде стаття польська, пера Станислава Сроковського (чи не „землячок"?), колишнього урядовця ц. к. галицького намісництва, тепер професора високої школи політичних наук у Варшаві. Коли стаття д-ра Панейка держана в супокійному тоні академічного викладу, то тон статті польського професора різкий і пристрасний. А щодо змісту, то це прегарна і звязка комбінація промов міністра Складковського про пацифікацію зі статтями „Слова Польского" і міркуваннями п. Голувка: в сумі це має бути сформулування поглядів „самого" п. Маршалка на дану справу.

Все там є — мабуть уперше так докладно і проречисто виложене в англійській мові і перед ученою публикою англьосаксонських слявістів. Значить: І українство — недавня вигадка австрійських макіявельців. І „Україна" — назва польських окраїн. І клясичні мудрування над термінами „руський", „малоруський", тощо. І „Австрія з кінцем війни зорганізувала Західну Україну і її військові сили під командою австрійських офіцерів..." І „ревеляції" Крисяка про пруські марки... І українці як „жандарми" Австрії для заповнення Талергофу „80 тисячами русинів"... І слава „руському послові д-рові Михайлові Бачинському" за заяву в соймі 24. січня 1931 р.. І Василь Вишиваний, котрий „сотворив Зах. Укр. Народню Республику"... І ґерманофіл Скоропадський... І зворушливі славословія Оськілкові та Певному... І „безмірні суми (іммєнсе сумс) видавані польською державою на субвенції для „руських" хліборобських спілок, зосібна Сільського Господаря"... І „Українська військова організація з головною кватирою в Берліні"... І „предовгий спис руських селян, убитих УВОрґанізацією"... І „байдужість митрополита Шептицького до злочинів УВО"... І леґальність і благодійність пацифікації, якої „єдиним завданням було відновлення гармонії", і яка не була „нічим іншим, як виконанням першого обовязку уряду". І заява, що „ніодна руська школа не була закрита"... Словом: „Хто говорить про гніт руської людности в Польщі, той або не знає дійсного стану справи, або свідомо перекручує факти"... А зрештою:

> „Колиб руський селянин навіть і не мав вповні щасливого життя в Польщі, то не поляки цьому винуваті, а його власні політичні партії, особливо українці. З цих вище наведених причин саме руський селянин глибоко віддітхнув (breathed a sigh of relief), коли підпринято пацифікацію".

Цим запевненням кінчиться призначена на експорт заява польського професора і політичного ідеольоґа, який зрештою на цій точці майже слово в слово повторює деякі заяви уенерівських „оборонців Галичини" — в Женеві, в Брюсселі, в Парижі і деінде. Не наша річ робити до цих квазі-урядових пльських заяв якінебудь уваги чи застереження. Почасти зробила це зрештою сама редакція англійського ученого вістника, яка в кількох місцях додала під текстом проф. Сроковського свої редакційні нотки. Всі ці нотки приносять влучні короткі спростування занадто вже сміливих наукових тверджень польського професора. З цілої їх низки наведемо тут тільки дві. Коли проф. Сроковський відважно впевняє, що „польська адміністрація дає русинам усе потрібне для розвитку та національности, зосібна в ділянці народнього й середнього шкільництва", то редакція „Слявонік Ревю" додає під текстом таку увагу до цеї заяви: „Одначе гл. заяву п. Ґрабського, наведену на стор. 585. — Ред.".

На цій сторінці д-р Панейко навів згадану вище самохвалу проф. Ґрабського, щодо майже повного знівечення українського шкільництва.. А коли п. Сроковський не менше хоробро впевняє, що пацифікація була таким лагідним собі ділом місцевих орґанів поліції, то англійська редакція додає до цеї заяви осьяку нотку під текстом:

> „Тому, що стаття п. Панейка, котрий викладає українську справу, не займається питанням образ і пацифікації, ми почуваємося тільки в праві відослати читача, не висловлюючи нашої власної думки, до памфлету на цю тему, виданого в Льозанні під заголовком „La Plus Sombre Pologne", який приносить дуже страшні ілюстрації. — Редакція".

На окремому місці редакція ще подає кілька дат про особи і діяльність обох авторів, українського і польського.

Іван Меленевський.

Проти византійства у греко-катол. церкві.

Новий пастирський лист станиславівського епископа.

„Нова Зоря" з 26. квітня ц. р. (ч. 29) принесла повний текст нового пастирського листа станиславівського владики Григорія Хомишина. Лист передрукований з окремої брошури, що видрукована в Станиславові, а якої у Львові добути майже не можна. Повна назва брошури, на яку ми мали змогу тільки оком кинути, така: **„Пастирський Лист Григорія Хомишина Епископа Станиславівського до клира Епархії Станиславівської про византійство"**. В „Новій Зорі" цей лист має коротший заголовок, а саме: „Пастирський Лист про византійство".

Розміри листа непомірно великі. У брошурі обіймає він 40 сторінок, а в „Новій Зорі" 7 сторінок друку.

Автор листа боронить завзято латинізацію греко-катол. церкви та всею силою питомих собі засобів поборює византійство. Початків византійства дошукуєсь аж у жидівських фарисеїв, знов-же початки більшовизму відкриває у византійстві. Автор твердить тому, що „треба ще много покути з боку Росії, щоби там перестав шаліти большевизм, а відтак, щоби Росія могла навернутись".

Далі в листі між іншим вичислені ті латинські інновації в греко-кат. обряді, які вспіли до нього досі ввести латинізатори (від Евхаристійного культу аж до коронки і шкапліра). Між тими досягненнями латинізації відведене почесне місце і целібатові, що обовязує в станиславівській епархії від 1920 р., а в перемиській від 1925 р. „І хотяй — читаємо в листі — зчинилась була буря і крики, однак ні сонце не затьмилось, ані земля не запалась, ані нарід не згинув з тої причини".

Це правда! І ми пересвідчені, що з нагоди появи цього листа станиславівського владики на наше щастя теж ні сонце не затьмиться, ні земля не западесь, ні нарід не згине. Навпаки, ми віримо, що нарід не тільки переболіє цей лист, але й взнесеться гідно понад нього та оборонить успішно свій обряд і церкву перед латинізацією.

——o——

ФЕЙЛЄТОН „ДІЛА" З ДНЯ 25. КВІТНЯ 1931.

СВЯТОСЛАВ ГОРДИНСЬКИЙ.

ЛИСТ З ПАРИЖА.

Два мистецтва.

Цього року виявили німці чималу активність супроти Франції. Французи звуть це „conquête de Paris", здобування Парижа.

У половині березня парижани мали справді цікаве видовище: по бульварах гуляли цілі купи ясноволосих, підстрижених буршів, що приїхали із своєю дружиною на футбальний меч з Францією. Німці піймали, щоправда, облизня, забивши одинокого голя для у... своїж таки ворота, але полишили назагал корисне враження. Французи, з якими нам доводилось говорити про них, признавали, що німці поводились незвичайно коректно й по-спортовому, взагалі вважали, що це люди зовсім приємні, наскільки лише оглядають Париж з невідлучними ковбасками в руках, а не з багнетами...

Рівночасно, коли в париських кінах з великим успіхом ідуть німецькі противоєнні фільми — до речі заборонені в Німеччині й призначені тільки на пацифістичний експорт, коли преса розписується про останній скандал з музикою Вайнґартнером і сперечається на тему недавніх фільософічних викладів ґрафа Кайзерлінґа, німецькі мистці у свою чергу зробили атаку на Париж.

Німецьке малярство — треба признати — у Франції досі досить мало відоме, тоді, як німці у своїх музеях мають твори сучасних передових французьких майстрів, на які мабуть і не скоро здобудуться й державні французькі музеї. Французи при згадці про німецьке малярство майже завжди знизують раменами, або говорять про нього як про меншого братіка, що ще не доріс до розуміння „проблем", а французький мистецький критик ніколи не забуде відмітити, що з погляду французького смаку воно незрозуміле.

З нагоди виставки німецьких мистецтв в ґалерії Бонжан, а зокрема виставки Оскара Кокошки в ґалерії Жоржа Пті і Макса Бекмана в ґал. „Ренесанс", виставок, що счинили досить крику, нам цікаво спинитись над тим, що уявляє із себе німецьке малярство в порівнанні з французьким, от хочби з недавньою виставкою передових французьких малярів в ґалерії Розенберга.

Виставка французів — була зайвим доказом, що пануючим духом у французькому мистецтві є т. зв. дух „ґалійський" — дух порядку. Французькі майстри, коли і нищать мистецькі форми, так лише на те, щоб із них скласти щось нового, так як нові інжиніри розбирають льокомотиву, що їде із скорістю 80 км., щоб збудувати другу, на 120 км.

З послідовністю, вродженою їх расі, вони стараються завжди надати своїм творам ритм порядку і досконалого виявлення без якихнебудь екскурсій в замотані проблеми „життя". Крізь чисто інтуїтивні твори знаменитого кольориста Анрі Матіса, крізь Марію Льорансен, кубізм Жоржа Брака й Пікаса, ми доходимо до чисто інтелектуальних малюнків Леже. Вони всі дуже неподібні до себе, але ту нитку „клясики" ви спостережете у кожного з них дуже виразно.

Нам особисто видалось навіть, що Пікасо в групі цих справжніх французів є до деякої міри чужим; не дармож у його жилах пливе гаряча кров тореадора і він все ще кидається у своїх безнадійних шуканнях, тоді як усі інші порядкують надбання останньої мистецької революції. Всеж, у цих кількох іменах є вся історія нового французького малярства, над яким проміную великий здобуток XX-ого віку — кубізм. Кожен із цих мистців — індивідуальність, кожен дає свій власний погляд на світ, а що найважніше для малярства, віддає його мовою чистої плястики.

Німецьке мистецтво зовсім інше. Вас зразу-же вражає їхне змагання до „літератури", до надмірної експресії й виразу та внутрішній духовий неспокій, який французи звуть звичайно ґерманською брутальністю.

Такий Кокошка, якого експресію годі вияснити собі його славянським походженням, що малює свої річі фарбою, доведеною до вершка її внутрішнього вислову, без всякого огляду на естетику, майже відштовхуючий, але інтересний, інтриґуючий — і для француза, вихованого на духу Ґалії, є справжнім шікаґівським Аль Капонем, себто бандитом. Малюючи портрет, він робить майже секцію обличча свого обекту, щоб тільки винайти його психольоґічну пружину; нам пригадується головно його портрет Ернста Бляза, де ґеніяльно зловлено момент „людини, що хоче щось сказати". І хоч його твори виставлені в Парижі не найліпші (далеко кращі доводилось нам бачити в Берліні й Мінхені) і хоч можна оспорювати і заперечувати експресіонізм Кокошки, так годі заперечити факт, що він виступає справжнім німецьким малярем, а його експресіонізм є німецькою вдачею, яка виявляється у мистецьких творах поздовж цілої історії німецького малярства, від ґотики почавши.

Бекман також експресіоніст, хоч форми його річей суворі й мовби обтесані сокирою. Тоді, як Кокошка є лише щирий, Бекман дає до деякої міри вирафіновану суворість форм, він малює вже не так, як відчуває, а так, як хоче і в цьому його „хочу" є щось із сталевого німецького шолома. Через те його колір, по якому пізнається звичайно чутливість мистця, діяє у нього надто декоративно, за багато в ньому синтези. Таке зрозуміння кольору французькі критики заєдно витикають німцям і це досить справедливо.

Для нашої дітвори.

Ювилей тихого товариства.

Цього року минає 25 літ від заснування товариства „Вакаційних Осель" — товариства про яке мало людей знає, ще менше ним інтересується, а найменше грошево підпомагає. Вина в цьому і самого товариства, яке у своїй скромности (його головою є Вп. Ольга Бачинська, провідниця Марійської содаліції пань) замало себе реклямує, за вкладками курсора не висилає, а тільки раз у рік збірку під церквами організує, щоб людям разураз очей не дерти. І з такими малими грошевими засобами продихало товариство 25 літ — в тому і воєнне лихоліття — і живе до сьогодні і виконує свою роботу, яку зачеркнуло перед десятками літ у статуті.

А мета товариства, як сама назва вказує, створити для міських вбогих дітей вакації на селі, дати їм серед зелені лугів, у теплі ясного сонця, в тиші природи позабути духоту міських мурів, вогкі сутерини, гамір і стукотню вуличного життя — усе те, чим мучилися довгий шкільний рік. Хто з нас старших не рветься з метушні міста на тихе село, хто не хотів би хоч на кілька тижнів подихати свіжим воздухом піль і лісів, вигрітися на сонці, викупатися в бистрій річці? А що й казати про дітвору, ту дітвору вбогого міського пролетаріяту, яка так мало має в житті правдивих радощів, а живучи серед невідрадних гигієнічних умовин, так дуже потребує для свого здоровля воздуху, сонця, чи кращого віджившовування!

І це дає їм „Вакаційна Оселя", висилаючи рік-річно десятки дівчат і хлопців до Милування під Єзуполем, де в просторім будинку господарської школи „Просвіти" находять вони вигідне приміщення й щиру опіку.

Скільки тої дітвори висилало товариство за ввесь час свого істнування, не будемо сьогодні числити, — подамо тільки декілька цифр з трьох останніх літ. В 1928 році вислала Оселя 61 дівчат і 40 хлопців (двома ґрупами по чотири тижні) — помічних сил з управою було 11. Кошти удержання обох осель дійшли до 3.647+2.826 зол. В 1929 році їздило 56 дівчат і 45 хлопців з персоналом у 12 душ. Кошти були 3.576+3.102 зол. В 1930 році мала оселя 58 дівчат і 71 хлопців, персонал управи 16 осіб — кошти 3.733+3.785 зол. Для пояснення скажемо, що помічники(ці), які їдуть з управителем(лькою) до Милування, це також убога молодь середніх шкіл, яка в цей спосіб має змогу провести кілька тижнів на селі і скріпити свої сили.

Як бачимо з наведених цифр, кошти Оселі за три роки дійшли до 20.669 зол. Коли візьмемо під увагу, що дітвора покриває ці видатки в дуже мінімальній части, що доводиться нераз і дорогу за оселянки платити, а то ще й білля і одежину декому вистарати, то справді треба дивуватися, звідкіля набирає Виділ стільки гроша, коли в нього членів не більш 200, а тільки раз у рік має дозвіл на вуличну збірку, а зрештою протягом року не накидується нікому своїми покликами й проханнями.

У вівторок 28. квітня ц. р. відбудуться річні Загальні Збори товариства в 5. годині попол. в домівці Марійського Товариства при вул. Бляхарській 11. Виділ просить усіх членів і прихильників шкільної молоді явитися на них, щоби хоч у той спосіб зазначити своє зацікавлення товариством і почути звіт з його діяльности в минулому і теперішньому. Але ми поза проханням Виділу повинні зробити щось більше: не тільки прийти на Збори товариства, але й підпомогти його матеріяльно, вписуючися в члени і складаючи ювилейний дар на організацію осель. Цей дар — цеж жертва для наших дітей, українських дітей — це засіб для скріплення їх фізичних сил, для збереження молодого покоління сильним і відпорним на невзгоди життя, для збереження його для нації, яка на молодих будує свої надії кращого завтра.

К. Малицька.

Нам досить легко уявити собі німецьку ґрафіку, як блискучу цілість і досконало виявлений стиль, але годі уявити собі німецьку школу малярства, тоді, як французька стоїть перед нами у всій своїй величі. Та всеж проблемами обох німецьких майстрів, про яких пишемо, є все ще плястика. Зате Юрій Ґрош відкидає навіть її, бо вона заваджає йому стати „журналістом", борцем, що проповідує своє соціяльне розуміння життя. Правда — він надто вузький психопатольоґ, от хочби в порівнанні з геніяльним еспанцем Ґоєю, а його малюнок досконалий під оглядом ґрафічним так і лишається коліровачим рисунком, що атакує нас передовсім своїм змістом — але це не перешкоджає нам розглядати його творчість з погляду плястичного чи радше ґрафічного. Він по формі майже чистий „клясик", але під цією „клясикою" пульсує цей сам німецький експресіоністичний спосіб сприймання зовнішного світа, що ми вже мали змогу помітити.

Французьке і німецьке мистецтво є вислозом ідеольоґії двох наскрізь ріжних рас. Між ними, бодай покищо, годі добачити будьякої спільности проблем (простого, нещирого наслідування не беремо під увагу). Може одно тільки з них спільне: передавати свій час, бути сучасними. Можливо, що нам, славянам, важко зрозуміти, тому оба ці мистецтва так себе виключають. Є там щось із релігійної нетерпимости. Славяни, треба це признати, користають в однаковій мірі і від французів і від німців. Можна навіть сказати, що їх твори творять до деякої міри своєрідний міст понад ту пропасть, що ділить два ріжні по духу світи — романський дух класики і германський — неспокою.

Зрештою цей дуалізм у тому, що ми очеркуємо словом „західне мистецтво" свідчить тільки про його живучість, яка повстає завсіди там, де інстинкт бореться з інтелектом

—о—

Румунія перед новими виборами.

Новий румунський уряд проф. Йорґи ухвалив розвязати парлямент. Покищо збереться ще дотеперішній парлямент на надзвичайне засідання 2. травня ц. р. і на ньому уряд поставить справу довіря. Одначе незалежно від того, чи урядові вискажуть довіря чи недовіря, парлямент буде розвязаний 5. травня, а нові вибори розписані на 15. червня ц. р.

Йорґа предложить королеві до затвердження листу нових префектів, між якими є аж 15 активних старшин. Префектом черновецького повіту має бути іменований ґен. Дашкевич, що зголосив уже з тією метою свою димісію з армії.

Найбільшою інновацією в новому рум. уряді є щойно оснований Йорґою підсекретаріят для всіх меншостей Румунії. Пост. держ. підсекретаря для меншостей обняв нім. посол Рудольф Брандш.

—о—

Бенеш і німецько-австрійська митна унія.

В четвер 23. ц. м. виголосив міністр закордонних справ ЧСР. д-р Бенеш велику промову в комісіях для закорд. справ пражського парляменту й сенату, в якій виступив різко проти плянованої митної унії поміж Німеччиною й Австрією, уважаючи її зародком небезпечної господарської війни поміж ріжними европейськими державами. Зокрема небезпечна ця унія — на думку Бенеша — для Чехословаччини і для держав малої антанти, які відбудуть у цій справі конференцію дня 4. травня ц. р. в Букарешті. Ця промова Бенеша викликала в европейській пресі багато коментарів. Берлінські офіціяльні круги протестують проти становища Бенеша, бо він, на їх думку, ставиться до митної унії як до проблеми політичної, а не економічно-правної. А це становище Бенеша є суперечне, мовляв, не тільки з поглядами Німеччини, але й із поглядами англійського міністра закордонних справ Гендерсона. Є воно тільки висловом побоювань чсл. уряду, щоби правний перегляд тої унії між Австрією і Німеччиною не закінчився її визнанням. У противенстві до побоювань Бенеша, що та унія моглаб довести до створення двох бльоків в Европі, берлінські політичні круги вказують на те, що німці зовсім незаінтересовані у творенні якогонебудь нового господарського бльоку.

На господарські теми.

Задумаймося над цією важною справою.

Під цим заголовком читаємо у великодному числі „Жіночої Долі" (ч. 15—16) таку цікаву статтю на дуже актуальну тему:

Маємо ми приповідку, яка каже: „Прибудь, щастя, розум буде!" Може воно деінде й так виходить, але найменше в нас, і через те наш нарід багато тратить.

— Деж те щастя? — спитає може дехто з вас, шановні читачки: — Ми його не дуже то бачимо!

Є воно — тільки, на жаль, ми не вміємо його використати і в цьому наша біда.

Ось при святі поговорім трошки про ці справи. Щастям, добром, яке є дане нашому народові, мусимо вважати прекрасну, багату нашу землю і природні багатства її. Правда, замало в нас тої землі, але й того, що маємо, не вміємо ми як слід ужити.

Подивіться лиш з вікон ваґону, як їдете скрізь нашими землями: скільки то тої землиці марнується майже неужитками? Памятаю, як мин. року їхала я в товаристві американок шляхом з Коломиї до Ворохти. Вони з найбільшим здивуванням питали мене, що означають ці величезні простори землі — неуправні, вкриті мохами та кертовинням? Соромно було признатися, що це громадське добро — толоки, „пасовиська". Питали далі: чому цілі узгіря покриті дрібними колючими ялівцевими кущиками, коли на цій землі, та ще до півдня, нагевне росла би прекрасна садовина?

Я рада була, що не заглядали вони ще до кожного сільського господарства, а то налякались би, якби побачили, скільки то тої чудової плодовитої землиці в нас дармо марнується на окопи, межі, смітниська, великі подвіря й усякі інші непотрібні речі! На межах — тернина, верби, глоги; на смітниськах — лопухи, будяки, кропива — та які?! Колись мені казав один російський лікар, що таку буйну рослинність бачив хіба що в Японії в часі російсько-японської війни.

Дала нам доля прекрасні місцевости купелеві, кліматичні. Косів, Яремче, Ворохта, Заліщики, Трускавець, Криниця, Шавниця — все те на нашій українській землі. Про них увесь світ знає і не лиш з усіх кінців Польщі, але і з інших країн зїздяться сюди люди шукати здоровля, відпочинку, насолоди чудовою нашою природою.

Якщо таке добро дістанеться іншому народові — швайцарцям, чехам, німцям і т. п., то це стає копальнею золота, і то не тільки для тої самої місцевости, але й для всього краю, для цілого народу; підносить промисл та господарство на кожному полі. Всі околиці таких місцевостей переміняються в прегарні городи, в сади з найвибагливішими овочами. Плекають там найкращі корови, кози; спеціяльно годують свині, кури, індики, качки, всяку тварину. Хати будують так, щоб задоволити всі вимоги таких гостей. Дороги, гори, ріки — справляють для вигоди і притягнення до себе літників.

У зимі нарід ладить вироби свого промислу: жінки роблять кружева (коронки), мережать, вишивають, мущини виробляють усякі вибаганки з дерева, соломи, лозини. Бож кожний, що приїхав на літо, хоче собі купити памятку, з чимось додому вернутися. Тим способом удосконалюється й поширюється домашній промисл даної країни, що опісля становить підвалину її добробуту. Так робиться всюди в культурних краях, серед освіченого, розумного, підприємчивого народу.

А як у нас?

В Косові, Яремчу, Криниці й усіх інших місцевостях усі галузи життя, промислу захоплюють у свої руки інші народи (жиди, поляки, болгари і т. д.), а українців витискають на задній плян; навіть щодо осілости, то українські господарства, будинки залишаються хіба десь на передмістях, а в центрі всі віллі, пансіони, готелі, ресторани і т. ін. — все це в чужих руках. Наші селянські хатки, як були малі, невигідні, подвіря часто нехарні, так і лишилися; тож не дивно, що в них хіба яка найбільша біднота приміститься. Городовину привозять жиди і болгари з далеких околиць, а в місцевих громадян навіть закришки до зупи часто не дістанете. Городи, сади, за які можна тисячі доходу за літо мати, — запущені, лиш місце біля хат дармо займають. Навіть заліщицька землиця, що може родити виноград, кавуни, морелі — цей найдорожчий продукт, який з малого кус-

ника міг би дати такий дохід, як деінде панський лан, — тут марнується на картоплю, капустицю, кукурудзу, без чого наш господар не в силі обійтися. Чужі купують цю землю й використовують, а ми топчемо золото босими ногами...

Таксамо й нашого хисту до мистецтва, що міг б прославити і збагатити нарід, не зуживаємо на ніщо інше, як на вишиття власної сорочки, витесання і прикрашення власного топірця. А все, що чужі гості від нас відвозять, те роблять для наших місцевостей німці, закопанські ґуралі, жидівські фабрики.

Ще деколи заробить наш селянин на доставі молока, на продажі за півдармо неапетитного масла чи брудного яйця, на винайменні якої хатини. Чиж збагатиться тим? Чи старається з кожним роком побільшити, поліпшити, удосконалити своє господарство, щоби на слідуючий рік мати подвійний, потрійний дохід?

Де там! На жаль і сором, часто який і є доробок — лишається в корчмі, в шинку. Добробут наших селян у купелевих місцевостях, з малими виїмками, можна міряти лише збільшеним числом бочок від пива та всіляких пляшок від горілки; та ще хіба забуттям своєї рідної мови, ноші.

Нехай ті з наших громадян, що роблять інакше, пробачать нам ці гіркі слова. Їх підтвердити мусить кожний, хто лиш уважно стежить за тим, що діється в нашому краю, в найкращих наших місцевостях!

Нехай ці слова, коли вони траплять до людей доброї волі, звернуть їхню увагу на це наше горе. Нехай заохотять, поможуть нашому народові вирватися з тої байдужности, з того отупіння.

„Союзи Українок“, жіночі гуртки! За вами важне слово. Беріться до праці з весною, поки ще можна хоч дещо поправити, змінити!

О. К.

ЗАКАРПАТТЯ.

Концерти Учительського Хору.

Найкращий хор на Закарпатті, Краєвий Хор Підкарпатського Учительства, дає два великі концерти із зовсім новою програмою: 1. травня ц. р. в Мукачеві, а 2. травня в Ужгороді. В концерті бере участь талановита румунська піаністка Віоріка Поп, яка вже виступала на концертах згаданого Учит. Хору в Румунії (в Сиготі-ні), що пройшли з величезним успіхом. Диригентом Учит. Хору є проф. Олекса Приходько.

Доноси на українців.

Деякі ґрупи закарпатських москвофілів, що з завзяттям, гідним ліпшої справи, ненавидять український нац. рух і його діячів, повели в останньому часі огидну донощицьку кампанію проти українців перед офіціяльними чинниками чсл. республики. Закидають вони в першу чергу українським учителям, що вони ширять протидержавну пропаганду при помочі ріжних „ірредентистичних“ видань по шкільних бібліотеках. Ці видання — як вони пишуть — поручає нерідко для шкільних бібліотек сам Шкільний Виділ, у якому, мовляв, українці роблять, що хочуть. А як та „українська ірредента“ виглядає в дійсности, на це вказують виписки з деяких українських дитячих видань та співаників, поміщені в москвофільських пресових органах. З тих виписків видно, що москвофіли вважають українською ірредентою навіть такі фрази у віршах, як „любов до України“, „служити Україні“ і т. п. Своїми доносами і цькуванням (також у чеській пресі, диви прим. „Ческе Сльово“ з 12. квітня ц. р.) довели москвофіли до того, що чеська влада перевела ревізії по шкільних бібліотеках Закарпаття, в яких заквестіонувала кілька книжок, що їх тепер переглядають „спеці“, аби ствердити, чи нема в них чого протидержавного. — Не меншу кампанію повели москвофіли і проти духовенства народовецького напрямку, зокрема проти чина оо. Василіян, яким теж закидають „українську ірреденту“ і протидержавну акцію, хоч і без одного-однісінького доказу. Дійшло до того, що відомий москвофільський „діятель“ д-р Стефан Фенцик предложив недавно такий донос-жалобу на гр.-католицьке українське духовенство і на греко-кат. епископа в Ужгороді — аж у Римі. І це діється тоді, коли значна частина однодумців д-ра Фенцика веде на Закарпатті явну пропаганду за православям, коли деякі його найближчі приятелі перейшли безсоромно в табор православних!

Безробіття.

На Закарпатті число безробітних в останньому часі помітно збільшилося. „Свобода“ повідомляє, що до Ужгороду напливає тепер дуже багато робочого люду з сіл у пошуканні за працею, якої, на жаль, не находять. Стан тих безробітних дуже тяжкий.

Інтерпеляція в справі голодівки укр. політичних вязнів.

Український Соймовий Клюб вніс інтерпеляцію до міністра вн. справ і справедливости в справі голодівки 46 українських політичних вязнів у Львові. Метою голодівки — сказано в інтерпеляції — було запротестувати проти того, що поліція побила трьох політичних вязнів: Стащишина, Книша та Максимяка, щоби видобути з них зізнання. Майже в кожнім політичнім процесі обвинувачені жаліються на побиття поліцією та її методи, при чому поліційні слідства тягнуться цілими тижнями, наслідком чого нераз зникають сліди побиття, заки побитий дістанеться до судового арешту. Другою метою голодівки був протест проти того, що слідство занадто проволікається. Інтерпелянти підкреслюють, що більшість вязнів сидить у тюрмі по 8 місяців, а є такі як напр. Саляк і його тов., що ждуть на покінчення слідства більше ніж рік, при цьому деяких переслухали раз або двічи. Вкінці голодівка була протестом проти адміністраційних кар судді Сенкевича, приноровлюваних до вязнів, які домагалися, щоби до них приноровлювали мовні закони.

Інтерпелянти питаються міністрів, чи готові перевести енергійні слідства з огляду на закиди, пороблені поліції підчас голодівки в справі побиття тих вязнів, а то задля покарання винуватців і щоби поліційні слідства на будуче не переступали законних речинців. Інтерпелянти домагаються покінчення слідства в справі вязнів і некарання їх за те, що домагаються, аби супроти них приноровлювати приписи законів про мову.

ЗІ СОЙМУ.

Суботнє засідання сойму маршал сойму визначив для розглянення внесення Клюбу Народового в справі заяви недовіря для уряду. До голосу поза головою Клюбу Нар. Рибарським записалися посли з ППС, Стронніцтва Людового, ХД, Нар. Роб. Партії й Українського Клюбу, щоби умотивувати становище своїх клюбів, що піддержують внесення. ББ. рішив, що не вільно допустити до широкої дискусії.

Віцемарш. Цар зголосив внесення, щоби над внесенням Кл. Народового про заяву недовіря для уряду перейти до денного порядку.

Більшість заявилася за внесенням Цара, тому сойм перейшов до денного порядку над внесенням Клюбу Нар.

Чому Клюб Нар. домагався уступлення уряду.

Після соймового засідання Клюб Народови оголосив комунікат у якім сказано, що Кл. Народови домагався уступлення уряду бо уряд нарушив конституцію, обмежуючи наради сойму. Це обмеження зупинило полагоду наглих справ, які є в звязку з внутрішніми та зовнішніми політичними відносинами краю, головнож господарським та контролі сойму над діяльністю уряду. Що урядова більшість і маршал незгідно з реґуляміном перервали ледви почату дискусію, це вповні потверджує закиди, подані у мотивах внесення. Така поведінка це новий доказ, як уряд і його партія не доцінюють ваги теперішнього політичного та господарського положення держави.

Пос. Вісліцький та Рибарський перед марш. судом.

Підчас промови пос. Рибарському перебивав весь час пос. Вісліцький (ББ). Коли Рибарський говорив про теперішню систему правління, пос. Вісліцький перебив йому: Система краща від попередньої. Пос. Рибарський: Ви все вдоволені з кожного устрою, бо при кожнім устрою ви в міністра скарбу у ждальні. Насамперед оправдаєтеся із закидів у „Нашім Пшеґльонді“ в справі інтерпеляцій. Ви поводитеся так, наче б ви щонайменше уладили два замахи на Скалона.

Справа ця опиниться перед маршалківським судом.

——о——

НОВИНКИ

— **Проф. д-р Зенон Кузеля** вибраний на останньому генеральному зібранні „Союзу представників закордонної преси“ І. головою того Союзу.

— **Товариство „Львівський Боян“** уладжує у Львові дня 4. травня при ласкавій співучасти концертової співачки п-ні Меланії Кравцевої, декляматорки п. Н. Юрчинської та мужеського хору Т-ва „Сурма“ концерт, посвячений муз. творчости К. Стеценка. Ближчі подробиці про концерт будуть подані в одному з чергових чисел нашого часопису.

— **Виставка праць Холодного.** Управа Нац. Музею звертає увагу, що виставка П. Холодного буде отворена лише до кінця місяця квітня щодня від 9—17. год. Хто ще не мав нагоди побачити майже в компleті твори нашого небуденного мистця, хай це зробить якнайскорше, бо вже ніколи не буде другий раз такої нагоди. Посмертна виставка це остання збірна виставка даного мистця. Твори Холодного стоять на дуже високім рівні мистецькім, тому варто, щоб як найширший загал побачив їх. Вступ знижений до 1 зол., шкільні прогульки по умові.

— **На карти „Рідної Школи“, що звільняють від алькогольних напоїв з нагоди Празника Воскресення Христового** зложили в золотих отсі Вп. Громадяни: з **Підгайців:** п. п. Малиси 8.85; дальше по 5: о. пралат Токар Іван, д-р Ловицький Евген, п. п. Вороневичі, нотар Ґіжовський Роман; 4: п. п. Левицькі (нотар); 3: Кучмівна П.; по 2: суддя Метик Роман, суддя Стеткевич, п. п. Шпундери, п. п. Бакалці, Елнїв Михайло, Косовичівні М. і О. та Явні; з **Галича:** 10: радн. Жарський Е.; 6: п. п. Лепкалюки; по 5: дир. Ткачкевич і нотар Рудницький І.; по 2: о. Чопей В., о. Соломка В., о. Ставничий, о. Левицький В. — Залуква, о. Самотулка В. — Блюдники, дир. Попель — Комарів; з **Жабйого:** по 5: д-р Руденський Я. і Моклович О.; по 2: о. Лаґола К., Гуньовський Дм., Маньчук Онуфрій і Сливчук В.; з **Познаня:** по 5: інж. Молчко Ярослав, інж. Тишовецький Олександер і радн. Пилипіський Теодор; по 3: інж. Валюх Ярослав і інж. Ляшкевич Юрко. — Хто слідуючий?

— **Учитель, що перестав пити й курити,** переслав кромі вплачуваних щомісячних 1 проц. датків ще пів проц. за березень 1931 р. як постійний ювилейний даток „Рідній Школі“ із запитом: „Чи найшов я до себе сусіда на добровільний даток пів проц. на „Рідну Школу“ замісць гальби пива і папіросів?“ — На цей запит нехай собі відповість кожний український учитель зокрема.

— **Боротьба з безробіттям у Львові.** Дня 22 ц. м. відбулось у львівськім ратуші чергове засідання Громадського Комітету Помочі Безробітним під проводом д-ра Поратинського. З дискусії і звідомлень виявилось, що тепер у Львові дістає безплатні обіди 620 дітей, пекарня Гесса достарчує Комітетові щодня 50 бохонців хліба, а фабрика Руккера 50 кг. мяса на тиждень. Фонди Комітету зросли до 33.112 золотих. Комітет має надію збільшити фонди додатками до оплат кінових білетів.

— **Секція абсольвенток учительських семинарій** при Жіночім Кружку ім. Ганни Барвінок у Львові подає до відома, що може поручити зпоміж товаришок до обняття посад: інструкторки, учительки з іспитом зрілости, провідниці діточих садків, бухгальтерки, стенотипістки, мундантки, учительки музики та інші інтеліґентні молоді сили, готові взятися за всяку роботу і виконати її солідно. Зголошення приймає Жіночий Кружок ім. Ганни Барвінок (Мохнацького 12).

— **Доля українського вчителя.** У Станиславові не позволила шкільна влада вчити ще одній учительській силі. А саме при нашій приватній народній школі ім. М. Шашкевича одержав ц. р. посаду учитель з університетськими студіями і з практикою в середних школах, бо в польській середній школі, де він передше учив, йому, як історикові, не позволили вчити. Та і тут заборонила йому Кураторія вчити „з причини недостачі кваліфікацій“, хоч це школа приватна і то без права прилюдности. Треба до того додати, що це **одинацятий** з ряду випадок в Станиславові.

— **Дитина в окропі.** В домі золочівського купця Бензіона Тисменіцера служниця прала білизну і залишила на коритарі котел з окропом. В неприсутности служниці до цього кітла впала 7-літня Ґеня Зальц і хоч нещасну дитину зараз добули з кітла, то вона померла серед страшних мук наслідком попарення.

— **Хай живе Вітос!** „Пяст“ пише, що в Сулошеві, пов. Олькуш, на однім вічу селянин Осип Каня підчас промови аґітатора ББ. крикнув собі: „Хай живе Вітос!“ Селянина Каню потягнули за нарушення публичного спокою до відповідальности й покарали грошевою карою, мовляв, не можна вносити окликів на честь Вітоса, який сидів у вязниці в Бересті. Селянин Каня вніс проти присуду спротив.

— **Безробіття.** Державний уряд посередництва праці обчислив, що в Польщі дня 18. ц. м. було 371.000 безробітних. Державну допомогу

зістає 219.631 безробітних. У Львові є 9.010 безробітних, в Станиславові 5.624, в Дрогобичі 7.461.

— **Арештування вбивника з Городка.** Як ми вже повідомляли, у Городку біля Львова вбито купчиху Хвю Зісман. Вбивники забрали тоді кількадесять золотих у дрібних монетах. Поліція стала слідкувати, хто після вбивства видавав більше таких грошей. Так то поліції вдалося арештувати Мих. Мозола та його брата Антона, синів війта. При них найшли кільканацять зол. у більоні і один австрійський гріш. Арештований Мих. Мозол признався до злочину та подав спільників і показав ніж, яким убив Зісманову.

— **З життя польських еміґрантів у Франції.** В Аррасі арештували 6 поляків еміґрантів, які створивши фікційне підприємство „Товариство Гірнича Домброва“, вимантили на цілі того неіснуючого товариства 80 тисяч золотих від інших польських еміґрантів, обіцюючи їм проценти.

— **Хто такий премієр міністрів Йорга?** Новий премієр міністрів Румунії проф. Микола Йорга є найбільш популярним румунським ученим. Маючи 23 роки життя, вже був професором університету в Букарешті, де викладав історію. Працював також як публіцист, був учителем престолонаслідника Карла, якого виховав в національнім дусі. Проф. Йорга видав багато праць з історії Румунії й Туреччини та декілька белетристичних творів, а саме драм і поезій.

— **Кіртена згільотинують?** Німецька преса подає, що на днях уряд Прусії вирішить справу „опиря з Діссельдорфу“, засудженого на кару смерти. Хоч від 1928 р. уряд Прусії видавав завжди помилування для засуджених на смерть і зміняв цю кару на кару вязниці, але тепер під натиском опінії цей уряд не помилує Кіртена і страшний злочинець з Діссельдорфу згине під гільотиною. Вже після процесу виявилось, що Кіртен 1913 року отруїв ще дві особи підчас свого побуту на Шлеську.

— **Помер генерал Гаджіц.** З Білгороду подають, що генерал Степан Гаджіц, б. міністр війни, колишній адютант короля Югославії, помер на удар мозку. Підчас балканської війни 1913. Гаджіц був генералом дивізії і командантом твердині Шабацу, підчас світової війни відограв дуже поважну ролю в боротьбі сербів за соборність батьківщини.

— **Ріжні вісти.** Дніпро вийшов з берегів, спричинив велику повінь і залив багато прибережних сіл. — Б. еспанський король Альфонс відвідав у Льондоні англійського короля. — Конференцію „круглого стола“ через недугу Ґандія відложено. — В Німеччині начисляють тепер 2465 міліонерів.

ПОВІНЬ У ВИЛЕНЩИНІ.

Вода у ріці Вілії підноситься без упину. У Вильні загрожений Зелений міст. Сапери збудували насип для охорони. На Катедральній пл. вода посувається щораз далі. Вода підмила три гарбарні та вдерлася до кітлівні електрівні, тому в усьому місті погасло світло. Представлення в театрі докінчили при свічках. Ріка Німан заливає Друскеніки. Дійшла до лічничого заведення. Вода залила село Плісу в Молодечнім повіті. Цілі хати плили водами.

СПОРТ

ЗМАГАННЯ ЗА МИСТЕЦТВО А-КЛЯСИ.
УКРАЇНА—СВІТЕЗЬ 3:0 (2:0).

Світезь боронилася несподівано завзято й й амбітно до самого кінця і тільки цій обставині завдячує розмірно невисоку циферно програну. Всі три ґолі для України, яка мала весь час значну перевагу, стрілив Ґоцький, що був виїмково добре розположений: перший ґоль упав у 33 мін. після стрілу з рога Воробця, 2-ий ґоль в 40 мін. після вільного, стріленого прецизно Грещуком. 3-ій ґоль у 30 м. другої половини після стрілу з рога Підлисецького. В Україні найліпша оборона, зокрема Роман; поміч давала собі з противником в загальному незле раду, хоч відсутність Рака знову давалася відчувати; напад не використав багато пригідних ситуацій, тимбільше, що найліпший стрілець Кобзяр, якого з усіх сторін обставляли противники, був недиспонований. Публика в числі до 1.500 душ приняла перемогу української одинацятки френетичними оплесками. Судця п. Земан.

Перед змаганнями Україна І.—Світезь І. відбулися змагання за мистецтво Б-кл. між Україною ІІ.—Світезь ІІ. з вислідом 3:3 (0:1).

Львів. Сокіл ІІ.—Гасмонея 0:0.
Львів. Чорні І. Б.—Лехія І. Б. 2:2 (0:0).
Стрий. Ревера—Погонь 3:2 (1:1).
Ряшів. Польонія—Ресовія 2:1 (1:1).

ЛІГОВІ ЗМАГАННЯ.

Львів. Чорні—Лехія 4:2 (1:1).
Познань. Варта—Погонь 7:0 (3:0).
Варшава. Висла—Польонія 3:1 (2:1).
Вел. Гайдуки. Рух—Гарбарня 1:1 (0:0).
Краків. Леґія—Краковія. 4:1 (4:0).

ВАЖНА СЕСІЯ ЛІҐИ НАЦІЙ.

Сесія Ради Ліґи Націй почнеться 18. травня під проводом нім. міністра закорд. справ Курціюса. На три дні збирається комісія студій над европейською унією під проводом Бріяна. На денному порядку сесії Ліґи є ок. 30 точок, м. ін. справа розгляду австрійсько-німецької митної умови. Рада вислухає теж звіт про стан приготовчих праць до конференції розброєнь, яка має початися 2. лютого 1932. Справоздавцем справ розброєння був представник Еспанії Кінонес де Леон. На його місце Рада Ліґи мусить покликати іншого референта.

З судової салі.

ВІДГОМІН СЕНАТСЬКИХ ВИБОРІВ.

Дня 24. квітня ц. р. відбулася в окружному суді в Тернополі, під проводом окр. судді Мешковського, карна розправа проти Василя Атаманьчука, літ 60, рільника з Богданівки, пов. Скалат, обвинуваченого в намаганім виборчім зловживанні в хосен листи ч. 11. в часі скрутинії при обводовій виборчій комісії в Богданівці, пов. Скалат при сенатських виборах дня 23. листопада 1930 р., чим допустився провини зі статті 1 буква ц). розпорядку президента про охорону чистоти виборів з 12. вересня 1930. В. З. П. Р. ч. 64. поз. 609. по думці § 8 карного закону, каригідної після постанови згаданої статті. Прокуратуру заступав віцепрокуратор Смульський, обвинуваченого боронив пос. д-р Степан Баран.

Після акту обвинувачення підсудний Василь Атаманьчук як член обводової виборчої комісії в Богданівці в намірі безправного впливання на вислід голосування при виборах до сенату дня 23. листопада 1930 виняв з одної коверти картку з числом 1., а на її місце вложив там картку з ч. 11. Ця маніпуляція однак йому не вдалася, бо муж довіря листи ч. 1. Ів. Порхайло с. Михайла, це спостеріг і ударемнив згадану маніпуляцію, про що в тиждень пізніше повідомив докладно предсідника комісії Адама Чирського і через те спричинив карне донесення проти обвинуваченого.

Обв. Атаманьчук у слідстві і на головній розправі заперечив вину і боронився тим, що по скінченні голосування, коли розпечатано урну і висипано коверти на стіл, він між ковертами знайшов одну порожну і про це негайно повідомив комісію. Між ковертами було в одній дві картки з одинацяткою і тому комісія згідно з постановами виборчого закону одну з них уневажнила. Разом з двома другими членами комісії Федьком Вересюком і Степаном Сосуком обчислював виборчі картки і тоді в часі скрутинії надійшов ще один залізничник, від котрого предсідник комісії відобрав голос за згодою комісії. В часі цього додаткового голосування обвинувачений звернув свою увагу на голосуючого і можливо, що тоді опустив махінально свої руки на коліна, але картки ніякої з одинацяткою не докинув, не маючи до цього потреби, бо і так ціле село майже поголовно голосувало на ч. 11. і колиб він хотів пошахрувати один голос, то був би не зголошував порожної коверти.

Предсідник комісії Чирський (поляк) зізнав як свідок, що не завважав ніякої недозволеної чи підозрілої маніпуляції у обвинуваченого і по уневажненні одної з двох карток в одній коверті і одної порожної коверти, число відданих коверт годилося з числом голосів і зі записками у списку голосуючих. Муж довіря одинки Іван Порхайло, типовий сільський лапсердак зізнав під присягою, що бачив, як обвинувачений в часі численя карток запхав руки до кишені, витягнув звідтам одну картку з одинацяткою і кинув її на купку карток з одинацяткою, котрі якраз рахувано. Цим зізнанням заперечив член комісії свідок Федько Вересюк, що сидів поруч обвинуваченого і дивився весь час, як він рахував картки з голосами. Так само зізнавав під присягою другий член комісії Степан Сосук, що сидів поруч з другої сторони обвинуваченого і пильно все стежив за рахуванням голосів через обвинуваченого. Вкінці і муж довіря одинацятки Микола Бораковський, слуханий як свідок, зізнав під присягою, що стояв весь час скрутинії за плечима обвинуваченого, дивився все дуже уважно на цілий перебіг скрутинії і виключав рішучо як і оба попередні свідки, члени комісії Вересюк і Сосук, щоби обвинувачений докинув яку небудь одну картку з одинацяткою.

Віцепрокуратор Смульський у свому устному узасадненні обвинувачення не піддаючи в сумнів правдивости зізнань свідків оборони, а покликуючися тільки на зізнання свідка Порхайла, жадав укарання підсудного по думці акту обвинувачення. Оборонець пос. д-р Баран у своїй промові виказав на основі рішучих і ясних зізнань свідків Вересюка, Сосука і Бораковського, а по части і Чирського повну невіродостойність свідка Порхайла і цілковиту неправдивість його зізнань та зажадав увільнення обвинуваченого від вини і кари.

Суд прихилився до виводів оборонця пос. д-ра Барана і проголосив увільняючий присуд, подаючи в мотивах, що не дав віри зізнанням свідка Порхайла, уважаючи за правдиву оборону обвинуваченого, котру потвердили зізнання трьох свідків.

ЧИ К. БОГДАН УБИВ СВОЮ ЖІНКУ?

На розправі проти Константина Богдана дня 24. ц. м. зізнавала ще й мати покійної Олени Богдан, Францішка Загайкевичева. Зізнання матері трагічної жертви родинних незгод зробили на публику і суддів та трибунал велике враження. Крізь сльози Загайкевичева оповідає, що її дочка вийшла за Богдана заміж з любови, що він був без праці, жінка утримувала його. Зразу молода пара жила щасливо, Богдан любив жінку, вони зразу мешкали в Бродах та в Зимній Воді, потім у Львові. В р. 1928 любов Богдана до жінки погасла, він бив її, а вона не признавалася матері, що чоловік її бє. Коли мати бачила на її тілі синяки, дочка говорила, що впала з авта і потовклася. Відтак мати всеж довідалася, що Богдан бє жінку, що раз кидався на неї з сокирою, хотів убити, та що він має любовниць.

Перед трагічним випадком у Закопанім Загайкевичева мала прикрий сон, і рішила поїхати до дочки. В дорозі в поїзді почула, що пасажири читають в ґазетах про смерть її дочки в Закопанім. Мати застала дочку на катафальку (свідок вибухає плачем). Вона над трупом дочки сказала Богданові, що це він убив її, і тепер твердить те саме.

Дописи.

БЕРЕЖАНИ. *(З культурно-освітньої праці в нашому місті.)* Вже так якось воно є, що відомости з нашого міста — це звичайно арешти, суди, пацифікація... Про якусь освітньо-культурну працю вже давно хтонебудь читав. А воно не зовсім вірно. Бо крім першого — йде в нас і культурна праця. Вона доривочна, принагідна, та все таки вона є. І так: Після відомих подій засніває „Бережанський Боян“, урухомлено знаний вже у нас при Кружку „Рідної Школи“ аматорський гурток виставою „Живі покійники“, віддозвалася і читальня „Просвіти“ виставою „За друзі своя“, а дня 19. III. відбувся Шевченківський концерт. Уладили його ученики гутешньої ґімназії своїми власними силами. У програму концерту ввійшли: хори, деклямації, промови, фортепянове сольо та продукції орхестри. Наскрізь видно самостійну, учeницьку працю. Її багато й овочі її слідні в кожній точці. І признати треба заслуги молодих ще хлопців, що знайшли і час і охоту і відвагу та зробили це, що зробили. Дня 5. IV. виступила вдруге наша читальня „Просвіти“ з ювилейним концертом у честь митрополита Шептицького. Це, так сказатиб, ластівка для майбутнього концерту, що мав би відбутися в цьомуж році літом. Коли приходиться щось сказати про цей концерт, то в першу чергу треба признати великі заслуги о. Чередарчука, бо справді великої праці треба було вложити, щоб із співочої маси зробити хор та ще й відспівати концерт. Співали псальми і народні пісні. Народня пісня скорше прилипає до наших хорів і вони виводять її незле, чого напр. при виконуванні складних мистецьких річей сказати не можна. Це повинні мати на увазі всі початкуючі хори.

МАРТИНІВ СТАРИЙ пов. РОГАТИН. *(Чому читальня „Просвіти“ в Мартинові Старім не може закінчити будови власного дому.)* Біле село Мартинів Старий, рогатинського повіту, яке підчас війни було дуже знищене і цілковито зубожіле, спромоглося на те, що почало будувати церкву, спалену 1915 р. і будинок читальні „Просвіти“. Будинок „Просвіти“ вже майже готовий і треба признати, що він дуже гарний, немалий і був би правдивою прикрасою села. Але ось зі старостова приїхала до села комісія будівельних

справ, ця комісія оглядала будинок, радилася і поїхала собі, а мартинівська „Просвіта" дістала від станиславівського воєвідства дня 7. квітня ц. р. заборону кінчати цю будівлю, тому, що вона нібито не відповідає свому завданню. В забороні воєвідський уряд подає цілу купу натягнених мотивів, а саме: В поземім зарисі треба ввести зміни, щоби для молочарні і кооперативи створити окремий вхід, а для бібліотеки й читальні повинен бути вхід зі спільного коридору; крім того обидві кімнати мають злучитись одними дверми, для бібліотеки треба вжити менше місця, а більше для читальні. Двері, з атмосферичних причин мусять бути подвійні, а до того треба ввести вентиляцію, виведену понад дах. Для вжитку піддаша треба збудувати сходи на стрих. Воєвідський уряд наказує теж розвязати фасаду більше архітектонічно, бо, мовляв, будинок, який почався будувати, не виглядає на читальню, але на звичайну сільську хату, а будинки для публичного вжитку повинні робити миле враження. Що правда, і будинок, який „Просвіта" побудувала, робить дуже миле враження і є 4 рази більший, як інші хати в селі; що правда, в деяких сусідніх селах польські читальні й кооперативи містяться в сільських маленьких хатах і ніхто їм не забороняє працювати, тому, що вони не мають сходів на стрих чи вентиляції. Але мартинівській читальні „Просвіти" роблять перешкоди і тепер село у великім клопоті, що не може закінчити такого потрібного йому будинку.

Сусід.

✝ ПОСМЕРТНІ ЗГАДКИ.

Стефанія Полонцар-Мазурова. Далеко від рідного краю у північній Франції, в місцевості **Sermaige les Bains (Marne)**, померла 5. квітня ц. р. молода гарна людина, наша землячка. Разом зі сестрою Марією була вихованицею Михайла й Анни Павликів, скінчила тут у Львові виділову школу ім. Шевченка і учительську семинарію УПТ., а відтак якийсь час і сама учителювала в рідній школі. Перед пяти роками вийшла замуж за придніпрянця інж. К. Мазура і переселилася з ним у Францію, де її чоловік дістав посаду інжиніра-техніка при фабриці цукру. Та ось серед найгарніших виглядів на будучність смерть забрала молоду жінку, залишаючи в глибокім жалю осиротілого мужа й щойно народженого синка. Покійна своею привітливою вдачею, роботячістю й тактом зеднала собі симпатію місцевого населення, бо — як нам пишуть відтіля — смерть її викликала щирий жаль а похорони стягнули усю фабричну людність, яка засипала домовину квітами. Легкою хай буде Покійній земля на далекій чужині!

Нові книжки й журнали.

БІЛЬШОВИК УКРАЇНИ, політико-економічний журнал, орган ЦК. КП(б)У. Видавництво „Комуніст", Харків, 1931. За січень. Ч. 3—4. Зміст: Передмова, А. Платоненко: Колективізація в перспективі третього року пятирічки України; Броун: До перелому в роботі споживчої кооперації; І. Цекіновський: Організацію праці в колгоспах на вищий щебель; О. Горбенко-Єдиний: Фінплян 3-го року пятирічки; С. Каплен: Безробіття за доби загальної крізи; Критика; Бібліографія.

БІЛЬШОВИК УКРАЇНИ. За березень, 1931. Ч. 5. В-во „Комуніст". Зміст: Передова; І. Лавринець: Бойові завдання транспорту України; А. Дуделіт: На бій за технічну культуру; В. Дубровін: Проти пропаґанди кавтскіянства за марксизм; Е. Гірчак: Бойові проблеми національної культури; Степовий: Про основні кляси переходової доби; Критика, Бібліоґрафія.

Ціни набілу у Львові.

„Маслосоюз" платив кооперативам дня 25 квітня 1931 року: масло експортове і десерове пріма 0·00 зол. за кільо; літра молока 33—34 сот.; літра сметани 1·40 зол. копа яєць 5.30—5·40 зол.

Дня 22., 23. і 24. квітня подано помилково нотування цін за масло експортове і десерове пріма 4·30.

ОГОЛОШЕННЯ

Театри.

Великий Міський Театр:
Понеділок 27. квітня, година 7·30 веч. „Вікторія і її гузар".
Вівторок 28. квітня, година 7·30 веч. „Вікторія і її гузар".

Театр Ріжнородностей (в Нар. Домі):
Понеділок 27. квітня, година 7·30 веч. „Спір за сержанта Ґрішу".
Вівторок 28. квітня, година 7·30 веч. „Як стати багатим і щасливим" (знижені ціни).

Малий Міський Театр:
Понеділок 27. квітня година 7·30 веч „Інтерес з Америкою".
Вівторок 28. квітня, година 7·30 веч. „Інтерес з Америкою".

Кіна.

АПОЛЬО: Звукова фільма „Жінка, що сміється" (Батицька).
КАСІНО: Звукова фільма: „Анна Хрісті" (Ґрета Ґарбо).
КОЛЬОСЕИ: „Насолода небезпек" — (Гар. Льойд), „Студент" (Род ля Рок).
ЛЕВ: Звукова фільма „Вічні дурні" (в жидівській мові) та додатки.
МАРУСЕНЬКА: Звукова фільма „Пострах сальонів".
ОАЗА: Звукова фільма: „Украдене завішання".
ПАЛЯС: Звукова фільма: „Злодій... кохання".
ПАН: Звукова фільма: „Поручник Арман" (Рам. Новаро).
ПАСАЖ: „На Захід" (Джек Голт), „На провесні" (Жеромського).
ПРОМІНЬ: „Сурми кохання".
ФАТАМОРҐАНА: „Льокомотива ч. 2393" (Льон Чаней).
ХИМЕРА: „Дівча з U. S. A. (Анні Ондра).
СТИЛЕВЕ: „Один юнак" (Рене Адоре).
УТІХА: „Їх четверо". „Дівча із Сінґапуру".

Програма радіо.

Понеділок 27. квітня 1931.

Варшава (1411,8) 16.15 Програма для дітей. **Букарешт** (394,2) 16.00 Концерт. **Берлін** (419) 16.30 Капеля Кайша. **Рим** (441,2) 12.45 Легка музика. **Прага** (486,2) 16.30 Радіоорхестра. **Відень** (516,4) 15.20 Концерт. **Рига** (524,5) 19.03 Музика. **Харків** (937,5) 18.00 Концерт. **Будапешт** (550,5) 12.05 Легкий концерт.

Вівторок 28. квітня 1931.

Варшава (1411,8) 19·50 Трансмісії з Великого Театру. **Льондон** (356,3) 14·00 Ораґни. **Берлін** (419) 17·50 Великодна музика. **Стокгольм** (435,4) 20·00 Концерт. **Гельсінгфорс** (453,2) 19·00 Хор. **Прага** (486,2) 20.00 Концерт. **Відень** (516,4) 12.00 Легкий концерт. **Будапешт** (550,5) 12·05 Легкий концерт. **Харків** (937,5) 15·00 Концерт для дітей. **Париж** (1724,1) 21·00 Фрагменти з „Фавста".

ЛЬВІВСЬКЕ РАДІО.

Понеділок 27. квітня 1931.

12.00 Ґрамофонові плити; 18.10 Трансмісія з Варшави; 15.50 Трансмісія з Варшави; 20.30 Концерт з Відня; 22.15 Баляди і пісні.

Вівторок 28. квітня 1931.

12·10 Ґрамофонові плити. 13·10, 15·30, Трансмісії з Варшави. 17·00 Трансмісії з Позвання. 19·50 Трансмісії з Варшави.

ОПОВІСТКИ

За оголошення редакція не відповідає

На „Рідну Школу" зложили в зол. ВП.: Александер і Марія з Лаврівських Ґудзяки — Козова 15 замість повідомлень про своє вінчання; **замість святочних желань:** о. Мих. Дурделло, Біді Ославн 5, о Іван Божейко — Перегноїв 5, о. Микола Старух, Малашівці 3. — ВП. Жертводавцям складає щиру подяку **Головна Управа.** 1913

Виділ Української Захоронки в Дрогобичі розпочинає з днем 15. травня 1931 в Діточій Санаторії в Підбужі літній сезон, на який приймає на мешкання і харч старших у травні і червні, — на липень і серпень дітей до 14 р. життя. 1910

Подяка. Отсим почуваюся до милого обовязку зложити щиру подяку Вп. Паням Поповичевій, Мельниковій та Міді Ізвиган із Дрогобича, Вп. Пані Трачовій зі Львова та Всім іншим Паням із комітетів допомоги політичним вязням, як рівнож Вп. Сеніорові Д-рові Федакові і всім Ш. Редакціям за щиру підмогу і опіку, яку оказали мені в часі перебування по тюрмах від 15. IV. 28. до 15. IV. 31 р. — Синьків, 19. IV. 31 р. — **Петро Сайкевич.**

За редакцію відповідає Олександер Костик. Видає Видавнича Спілка „Діло". В друкарні Видавничої Спілки „Діло". Львів, Ринок ч 10.